

למעשה

מאמר מרכזי הרב פנחס זרביב

למה ה' עשה נס ופתח את המערה להראות להם שאהרן נפטר

ובמדרש (במד"ר יט כ) ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אמרו להם מות. אמרו היאך מלאך המוות יכול לפגוע בו, כל הקהל עליהם ואמרו להם היכן אהרן, אמרו להם מות. אמרו היאך מלאך המוות יכול לפגוע בו, אדם שעמד במלאך המוות ועצרו, דכתיב (במדבר יז, יג): ויעמוד בין המתים ובין החיים, אם אתם מביאים אותו מוטב אם לאו נסקל אתכם. באותה שעה עמד משה בתפלה ואמר רבונו של עולם הוציאנו מן החשד, מיד פתח הקדוש ברוך הוא את המערה והראהו להם, שנאמר: ויראו כל העדה כי גוע אהרן.

ההבדל בין אצלנו לצי"מ

וצ"ב למה דווקא כאן ה' עשה נס והוציאם מן החשד ולא נענשו על זה ולא נקראו ממרים כמו ביצי"מ שאמרו בערכין (טו). 'אמר רבה בר מרי מאי דכתיב וימרו על ים בים סוף ויושיעם למען שמו, מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה וכו' מיד פלטן ליבשה דכתיב וירא ישראל את מצרים מות'.

אלא ההבדל הוא לאחר קריעת ים סוף וכל ניסי יצי"מ שראתה שפחה על הים מזה שלא ראה יחזקאל בן בוזי נדרש מהם להאמין יותר משא"כ אצלנו היה להם טענה חזקה שאיך יתכן שאהרן הכהן שעמד במלאך המוות ועצרו, עכשיו מלאך המוות שלט עליו והוא נפטר מות.

מה הבדל בין קורח שלא הראו לו לבין עמ"י - קורח לא רצה לשמוע

מה הבדל בין קורח שלא הראו לו לבין עמ"י שהראו להם אלא מפני שהם רצו באמת לדעת, ולא היה אינטרס לכן עזר ה' שיראו את מיתתו של אהרן אבל קורח גם אם היה שומע שה' מינה את אהרן הוא לא היה חוזר בו כי לא היה רוצה לשמוע וכמו שכתב החפץ חיים בשמירת הלשון (שער הזכירה פרק טז) וז"ל 'עוד בא אחי ואראך גדל כח היצר שיש במדת הנצחון, שכשנכנס בעמק המחלקת, אז אף אם יראה בעיניו שהולך בדרך חשך ואפלה וירד לגיהנם על ידי זה, אף על פי כן הוא מתרצה יותר לילך בעמק שאול לא יחשוך מן המחלקת. וירושה היא להם מין יצר הרע הזה מאביהן דתן ואבירם, הם הם אביהן של כל בעלי המחלקת, והם אמרו כן בפרוש כדאיתא במדרש רבה פרשת קרח, שאמרו: הרי אנו מעמידין דברינו, ואין אנו עולין מדינה של גיהנם [פרוש: אף שאין אנו עולין אף על פי כן אנו מעמידין דברינו]. על כן חוס, אחי, וחמול על נפשך ונפש בניך ובנותיך ומנע עצמך מהמחלקת. ע"כ. לא די שהיו מוכנים להפסיד את העוה"ז שלהם אלא היו מוכנים להפסיד גם את העוה"ב שלהם שזה הספד לנצח נצחים.

המשך בעמוד הבא

הרב עובדיה דהן שליט"א

י"ד המועצה הדתית אשדוד ורב בית הכנסת הניכי הישיבות -
"בית יוסף" קרית פוניבז'

"וידבר העם באלהים ובמשה וגו' ונפשנו קצה בלחם הקלקל. וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל" (כא, ה-ו)

ראיתי בכתב יד המיוחס לר' משה מגיד זצ"ל, מתלמידי הגר"א. דלכן נענשו בנחשים, משום שהתאוננו על המן שהוא קלוקל לפי שהוא מכניס ואינו מוציא [עי' רש"י]. והנה איתא בגיטין (נו:) אמר הקב"ה בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה, ואמאי קרי ליה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, דהיינו שהוא מכניס ואינו מוציא. ואיתא בשבת (עז:) לא ברא דבר אחד לבטלה וכו' ויתוש הוא רפואה לנחש, סממית לעקרב. וכיון שחטאם היה בזה שדברו על המן שהוא מכניס ואינו מוציא, נענשו בנחשים שרפואתן הוא במכניס ואינו מוציא. ולפי זה נראה דמזה למדו בגמ' שהטענה שלהם היה שהמן מכניס ואינו מוציא, שאמרו לחם הקלקל "קל" "קל", והיינו לרמז שהוא כמו בריה "קלה" שמכניס ואינו מוציא. (כרם חמד)

המשך מעמוד קודם

אדם יכול לראות אש יורדת מן השמים ולהישאר כופר - אליהו ונביאי הבעל

ועוד אין לנו שום מושג עד כמה גדול כוחו של היצר הרע ואדם יכול לראות נס גלוי כמו שעשה אליהו הנביא בהר הכרמל שבמשך כל היום ניסו נביאי הבעל להוריד גשמים ואין קול ואין עונה ואין קשב. ואילו אליהו הנביא אע"פ שמיילא תעלה של בית סאתיים מים, וירדה אש מהשמים וליחכה את הכל, הוצרך להתפלל ענני ה' ענני ענני שתירד אש מן השמים ענני שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה

וצ"ב למה הוצרך לומר ענני פעמים והרי כמה שיותר יקצר זה יותר נס שנביאי הבעל כמה התפללו ולא נענו ואילו אליהו בשתי מילים ענני ה' כבר נענה.

ומתוצאת הגמ' על זה שהוצרך להתפלל שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה אמר הרב בצלאל זולטי זצ"ל שלמרות שזה נס גלוי שבפשטות אי אפשר להכחישו, ומיילא מוכח שה' הוא האלוקים, בכל זאת הוצרך אליהו הנביא להתפלל לנס, שיסיח את דעתם שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה, כי המושכל ראשון שהיו אומרים מעשה כשפים הוא זה, והנס שיסיח דעתם, ולא יאמרו מעשה כשפים הוא זה שווה בעוצמתו לנס שירדה אש מהשמים ושרפה את המים, ולא נענה אליהו רק בשעת המנחה.

למה לא זימנם אליהו בלי הבצורת לויכוח

לכאורה צריך ביאור, למה כל הטורח של הציבור שצריך הקב"ה להביא עליהם בצורת ג' שנים, ואליהו הנביא זימן אותם להר הכרמל וכו' עד שיזעקו "ה' הוא האלהים"? מדוע אי אפשר להזמין את כולם להר הכרמל ותירד אש מהשמים ואז יזעקו "ה' הוא האלהים"?

עונה על כך מרן המשגיח הגאון ר' יהודה לייב חסמן זצוק"ל:

אם עם ישראל סתם כך היה הולך להר הכרמל, אכן המעמד היה מרשים, אבל בסופו של דבר אף לא אחד היה חוזר בתשובה.

רק אחר שלוש שנים שהגוף סובל, הגוף נשבר, אז השכל מסכים למה שהפה אומר "ה' הוא האלהים". וגם לאחר כל זה צריך עדין לתפילה שענני ה' ענני ה' ענני שתירד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה. וכן ראינו אצל אברהם אבינו שהושלך לכבשן האש וניצל, מיד הם אמרו שהרן אחיו עשה לו כשפים והצילו, ולמרות שאח"כ הרן נשרף והוכח שאי"ז מעשה כשפים כמבואר בתרגום יונתן, הינו מצפים שכולם יגידו ה' הוא האלוקים! ה' הוא האלוקים שעכשיו שהרן לא הציל את עצמו רואים שאי"ז מעשה כשפים. אלא רואים עד כמה גדול כוחו של היצר הרע כמו שכתב המס"י (סוף פ"ב) 'שאפילו אם יפקח האדם על עצמו, אין בכוחו להינצל אלמלי הקדוש ברוך הוא עוזרו, כי היצר הרע תקוף מאד, וכמאמר הכתוב (תהלים לז, לב-לג) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו וגו'. אך אם האדם מפקח על עצמו, אז הקדוש ברוך הוא עוזרו, וניצול מן היצר הרע, אבל אם אינו מפקח הוא על עצמו, ודאי שהקדוש ברוך הוא לא יפקח עליו. כי אם הוא אינו חס, מי יחוס עליו. והוא כעניין מה שאמרו רבותינו זיכרונם לברכה (ברכות לג, א) כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו. והוא מה שאמרו (אבות א, יד) אם אין אני לי מי לי עכ"ל. וכן אמרו חז"ל (שבת לא) על הפסוק "זה דרכם כסל למו" (תהילים מ"ט), יודעים רשעים שדרכם למיתה אלא שחלב להם כסלם שמא תאמר שכחה היא מהן ת"ל ואחריהם בפיהם ירצו סלה. ואעפ"כ אין חוזרים. ובהקדמת הרמ"מ לביאור הגר"א על אבות כתב וז"ל אספרה אל חוק דבר אחד אשר שמעתי מפיו הק כאשר ישבתי לפני ונתגלגל לפני הענין של החכם אריסטו ואמר רבינו הגאון שוודאי הוא שהיה אריסטו כופר מהתחלה ועד הסוף שאילו בא לפני הייתי מראה לו סיבוב החמה והלבה עם מוכביהם מאירים על השולחן כאשר יאיר ברקיע השיב אמריו לי מה התמהון הזה ע"י שם אחד הייתי עושה כל זה והגאונים שאחר זמן הגמרא ידעוהו גם כן ע"כ

מטרתה של התפילה להדגיש את תלותנו בבורא

למה המשגיח סירב להתפלל בקיץ מנחה קטנה

מעשה במשגיח ר' שלמה וולבה זצ"ל שהיה מתפלל בחורף בשיבת גבעת שאול מנחה גדולה ואילו בקיץ היה מגיע רק למוסר, ולא התפלל מנחה קטנה והפצירו בו פעם אחר פעם להגיע למנחה ולא הסכים, וכשלא הצדק עליו מאד גילה את טעמו וכי אתם חושבים שאני יכול להחזיק מעמד יותר משתיים עשרה שעות מבלי לדבר עם הקב"ה, ואכן ראו זאת בחוש אצלו כיצד הוא מדבר עם הקב"ה. וע' בכוזרי מאמר שלישי אות ה' שכתב על תפילת החסיד וסדר הזה תפילה מהנפש כסדר המזון לגוף וכו' ומתמדת עליו ברכת התפילה עד עת תפילה אחרת כהתמדת כח סעודת היום עד שיסעד בלילה וכל אשר תרחק עת התפילה מהנפש היא הולכת וקודרת וכו' ע"ש (אבני שלמה א עמוד יח)

למה צריך להתפלל וכו' ה' לא יודע מה חסר לנו ועוד שלא הגון להזויר כל יום על אותם בקשות ג' פעמים

יש להבין

א. מדוע אנו צריכים לבקש את צרכינו מהקב"ה, בשלמא בשר ודם מובן למה צריך לבקש ממנו כיון שהוא נותן רק אם מבקשים ממנו אבל הקב"ה שהוא מחק הטוב להיטיב (דע"ת סימן יח) מצד רצונו הטוב הוא רוצה להיטיב ולמלא את בקשתנו האם הוא זקוק שנבוא לבקש ממנו הלוא הקב"ה יודע היטב את כל החסר לאדם ומה טוב עבורו יותר מאשר האדם עצמו

ב. אם האדם הוא ראוי מצד עצמו לקבל את ההטבה בלא"ה השי"ת ימלא את כל חסרונו ואינו ראוי לכך מה מועילה הבקשה מלך בשר ודם יתכן שגם אם האדם אינו ראוי אבל אם יבקש ממנו אחר הפצרות ובקשות רבות יחזור בו ויתן אבל הקב"ה לא איש הוא וכן אדם ויתתם (במדבר כג יט) אם האדם אינו ראוי לא יועילו בקשותיו א"כ מדוע עלינו לבקש את צרכינו מהשי"ת

ג. הקשה המבי"ט בספרו בית אלוקים (שער התפילה פ"ב) בלתי הגון ונאה לשאול שאלה אחת כמה פעמים כי לפני מלך בו"ד אם ישאלו ממנו דבר אחד פעמים או שלש יחרה על השואל כי אם היה רוצה המלך להשלים לו שאלתו בפעם הראשונה או השנייה היה משלים חפצו וא"כ ההפצר הוא דבר מיותר ומזיק.

אלא אכן ודאי אין הקב"ה זקוק שנבוא ונבקש מלפניו אולם העמיד את הבריאה באופן זה שתהיה הבקשה ע"י תפילה כדי שנדע ונכיר שאת כל אשר יש לנו הגשמיות והרוחניות כאחד הכל הוא מהשגחה פרטית של הקב"ה ולהכרה זו זוכים לרכוש ע"י שאנו עומדים ומבקשים יום יום על כל צורכי האדם בזה אנו מבטאים את ההכרה שלנו שאת כל אשר יש לנו ואת המשך קיומנו הוא מותנה אך ורק ברצונו יתב' המקיים ומחיה ומהוה את הכל (שפתי חיים מידות ועבודת ה' ח"ב עמוד קמט) **המשך בעמוד אחרון**
למה עמ"י לא רצו את המן ולמה לא ירד המן פעם בשנה אלא בכל יום ויום

ובפרשתינו (במדבר כא ה) וידבר העם באלהים ובמשה למה העליטנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל וצ"ב שהיה להם את המן ומה טעם סירבו בו אלא הסיבה שעמ"י לא רצו את המן כיון שהיו צריכים להיות תלויים בה' ולא רצו להיות תלויים

שזה הסיבה עצמה שה' נתן את המן כמו שכתוב בילקוט שמעוני (בשלח רס) שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחאי מפני לא ירד מן לישראל פעם אחת בשנה אמר אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך ודם שהיה לו בן אחד פסק לו מזונותיו אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא אחת בשנה חזר וקבע לו בכל יום והיה מקביל פניו בכל יום אף ישראל מי שהיה לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמה לא ירד מן ונמצאו כלם מתים ברעב כלם מכוונים את לבם לאביהם דבר אחר כדי שיאכלו אותו הם דבר אחר מפני משאוי הדרך

איך התיקון לזה ע"י הנחש – שנשכם ורק שיתפללו יתראו

מבאר האור החיים הקדשו (כאח), והבטתם לנחש תרמוזו לו' דברים וכו' ד) להעירם בתשובה מה שהתרעמו למה הביאם ה' דרך המדבר שאין שם סיפוק ולא הביאם דרך מקום אשר רגיל היות שם בר ולחם, כי ה' חפץ שעניניהם יהיו תלויות לאלהים יושב בשמים על מרחקים ועל כל צורכיהם באין מבטח זולתו מהטעם עצמו שלא הסיר הנחשים והניחם לנושכם והיו מתרפאים כשיתכללו כלפי מעלה לאביהם שבשמים, והוא מאמרם ז"ל (ר"ה כ"ט). אלא שלא פירשו ההערה שבדבר שהיא תשובה לדברי לשון הרע שדברו למה הביאם אל המדבר, שה' חפץ בזה כדי שיהיה לבם תמיד באין הפסק קרוב לה' כבן המצפה לשלחן אביו ערב ובקר ובכל עת וזמן, ואם היה מביאים דרך ישוב לא היתה להם הדבקות בתמידות כשהיה מזומן לפנייהם סיפוקם, ומה מאוד יסובב דבר זה הרחקת הלב מהכרת השגחת הבורא ויראת רוממותו:

ה) להשיבם על מה שנכלל בתרעומת שאמרו למה הביאם דרך מדבר שכוונתם היא שאין סומכין על הנס מטעם שאין הנס מתמיד, וצא ולמד ממה שאומרים הכופרים בפלאי ה' שמבקשים חכמות כוזבים להכחיש בנם ולעשות הדבר דרך טבע שיהיה המעשה ההוא באותו זמן וכל השתנות טבעיות לא יתמיד, ואפשר ששורש לענה זה היה בלב המדברים תועה, לזה צוה ה' לעשות נס קבוע כאומרם ז"ל (במדבר פ"ט) שורק משה הנחש השמימה ועמד באויר ושם קנה מקומו באין סומך והיה כל הנשוק יביט אליו ויכיר בהכחשת דעת טועה שהיתה לו מקודם ויאמין כי ה' אשר הביאם למדבר עשה יעשה נסים בהתמדה עד גדר שישמשו הנסים כטבע הרגיל והיה המדבר כישוב לכל הצורך:

למה דווקא ע"י נחש - נחש דיבר לשה"ר – הראה עצמו כצדיק

ועדין צריך להבין למה דווקא נחש זה שנבחר ללמדם שחפץ ה' שיסמכו על הנס

אלא מבואר במדרש רבה (במכ"ר י"ט כב) וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים (במדבר כא ו), מה ראה לפרע מהם בנחשים, לפי שנחש פתח בלשון הרע תחלה ונתקלל ולא למדו ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא יבוא נחש שהתחיל בלשון הרע תחלה, ויפרע ממספרי לשון הרע שנאמר (קהלת י, ח): ופרץ גדר ישכנו נחש'. ומה הלשון הרע שהנחש אמר להם שהסיבה שה' אוסר עליהם לאכול מהעץ מפני שהוא חושש שמה הם יהיו כאלוקים

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

ועוד יש להוסיף בזה שהנחש הציג עצמו כדואג לאישה שרצונו שגם היא תהיה כאלוקים בעודו שכוונתו האמיתית היתה כדי שימות אדם הראשון והוא ישא אותה כך עמ"י הציגו את עצמם כאין רצונם להכביד על ה' וכיו"ב וכמו שהבאנו מהחיד"א בספרו פני דוד (פרשת בהעלותך) שהיה מראים פנים שכל כוונתם היא לשם שמים ולא סתם לשמה אלא בשביל דרגות גבוהות של מקובלים שרוצים לברר ניצוצי הקדושה אבל התורה העידה עליהם שתשוקתם לא היה לתכלית טוב כמו שהם אומרים רק לצד היצר ותאוה גופני וזה שאמרו התאוה תאוה כלומר התאוה ולא תחשוב שהיה לטובה רק אינו אלא תאוה גופנית. וישוּבו ויבכו גם בני ישראל כלומר וישוּבו לדרכם הרעה גם בני ישראל שבו לסרחונם בדרך לא טוב. (ועיי בהרחבה בזה בלמעשה פרשת בהעלותך)

וממשיך המדרש דבר אחר, למה נפרע מהם בנחשים, הנחש אפלו אוכל כל מעדנים שבעולם מתהפכים בפיו לעפר, שנאמר (ישעיה סה, כה): ונחש עפר לחמו, ואלו אוכלין את המן שנהפך למטעמים הרבה, שנאמר (תהלים קו, טו): ויתן להם שאלתם, ואומר (דברים כ, ז): זה ארבעים שנה ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר, יבוא נחש שאוכל מינין הרבה ובפיו טעם אחד, ויפרע מן אוכלים מין אחד וטועמין מינין הרבה.

ונראה להרחיב הדבר ונקדים שכתוב בתורה שהנחש התקלל ועפר תאכל כל ימי חייו (בראשית גיד, וצ"ב שזוהי ברכה ולא קללה מכיון שהעפר הוא מאכלו כדכתיב ונחש עפר לחמו, מה איכפת לו א"כ לנחש. ולא עוד אלא שמובטח הוא שלעולם לא יחסר לו מזון בכל מקום הוא מזומן לו ללא עמל וללא שום טורח כמאמר הגמ' עולה לגג ומזונותיו עמו יורד למטה ומזונותיו עמו (יומא עה). אלא הג"ר שמואל גריינמן זצ"ל מבאר את הענין (מובא בספר חפץ חיים עה"ת וכן הובא במעינייה של תורה בשם החידושי הר"ם) הנחש שמוזנותיו מצויים בכל עת ובכל מקום נתקלל בזה שאינו רשאי לקבל פני הזן ומפרנס לכל ימי חייו ממנו ניטלה הזכות להתפלל על מזונותיו ולבקש מה' אכלו ובזה שונה הוא מכל שאר בעלי חיים השואגים לטרף ומבקשים מה' אכלם מובן איפוא שמה שנתנו לו מזונות מוכנים לכל ימי חייו זוהי הקללה הנמרצת ביותר ולכן אצלינו ה' שלח עליהם על הנחשים כי הם בדיוק כמו הנחשים

והתירויין שלכאור"מ שהחטא של הנחש היה שחמד את האישה לאשתו, לכן הקב"ה הענישו שמעתה יראה כל דבר ויחמוד אותו וידע שטעמו ערב וטעים אך לא יקבל כלום. שיטעם בו רק טעם של עפר. וזה כנגד מה שחמד את אשתו של אדם הראשון לכן הוא יחמוד הכל אך לא יקבל כלום.

ועוד הנחש הוא זה שהוציא שהסית את אדם הראשון שהרי הכל היה מותר להם ובא ושואל המן העץ וכו' ואומר שה' לא רוצה שתאכלו שלא תהיו כמותו כך עמ"י יש להם הכל ואומרים נפשנו קצה בלחם הקלוקל

ממשיך האור החיים לבאר (ו) להראותם כח התשובה על דרך אומרים ז"ל (יומא פו): שבעלי תשובה נעשים להם העבירות זכיות כי לא לבד מחילת החטא אלא אדרבה יעמוד לו זכות, והוא מה שהעיר בהבטא אל נחש הנחושת לומר שהנחש נשך והוא עצמו כשהוא בבחינת השתיקה פירוש שלא ידבר עוד הגם שכבר דיבר כי כל מין הנחש ידבר לשון הרע אף על פי כן הוא עצמו מחיה ונהפך מרעה לטובה:

(ז) כי חפץ ה' שיכירו בניסי אל בדרך פרט שכל אחד מהנשוכים יביט למעלה ויכיר בניסו ובוה יצדיקו השגחה הפרטית:

והיה כל הנשוך. צ"ב שאין והיה אלא לשון שמחה ומה שמחה יש בזה אלא מבאר רבינו האור החיים הקדוש, לצד התועליות הנמשכות מהבטת אל נחש הנחושת בז' דברים אשר יכיר בהם בעל הנס כמו שכתבנו, ואמר כל הנשוך פירוש אפילו שכבר היה נשוך קודם מעשה נחש הנחושת, ואמרו וחי בתוספות וא"ו להעיר גם על חיות הנפש כשיכיר בנס ופרטים הרמוזים יצדיק עצמו ויחיה חיות הגוף וחיות הנפש.

ועוד יובן עפ"י מה שאמרו ויאסור את רכבו (שמות יד), וברש"י, הרי נאמר וימת כל מקנה מצרים (שמות ט, ו), ואם תאמר משל ישראל, והלא נאמר וגם מקננו ילך עמנו (שם י, כו), משל מי היו, מהירא את דבר ה', מכאן היה רבי שמעון אומר, כשר שבמצרים הרוג, טוב שבנחשים רצוץ את מוחו (מכילתא פ"א), וצ"ב ועוד למה נמשלו דווקא לנחשים ועוד אם הם יראים את דבר ה' למה עכשיו באו להילחם עם ישראל ולא פחדו מה'?

אלא המצרים הגרועים לא שמו לב כלל לציווי ה' שמי שישאיר את סוסיו ומותו לו הסוסים כי אמרו זה מקרה מה שבדיוק קרו המכות, מעשה כשפים וכיו"ב, אבל לי זה לא יקרה אבל הירא את דבר ה' הסכים לשמוע ולהכניס אבל אי"ז יראת שמים אלא ביזנס שעכשיו שטוב לי לשמוע לה', אבל מיד לאחר שעמ"י נעצרו בעל צפון, ופרעה חשב שסגר עליהם המדבר, ואפשר לנצחם הם באו עם הסוסים להילחם עם ישראל, לכן אומר רשב"י הטוב שבמצרים הרוג כי עכשיו משתלם לו להיות טוב אבל ברגע שישתלם לו לעשות אחרת הוא יעשה אחרת. בדיוק כמו הנחש שגם נחש שנראה טוב ברגע של היסח הדעת הוא נושך. ולפי"ז יובן למה ננשכו ע"י נחשים מפני שגם עמ"י כשטוב להם הם רוצים מן כשלא טוב להם הם בוכים ואומרים טוב מותנו במדבר

הרב היים בן המו שליט"א

המסר של מרים אין יאוש

עם ישראל בפרשת השבוע מלווה למנוחת עולמים שתי דמויות הוד, דמויות ששימשו כמגדלור בעיצוב אישיותו של עם ישראל, דמויות שהתעלו מעל עצמם, וזכו להיות שותפים פעילים בתהליך גאולת עם ישראל מארץ מצרים.

פטירתם הותירה חלל עצום שהורגש בקרב כל כלל ישראל, הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית, ונראה מעט מתרומתה של מרים למען כלל ישראל, איך ברגעים הכי קשים היא מפיחה רוח תקווה בלב העם, ואינה מגלה סימני יאוש.

התורה מספרת לאחר שפרעה מלך מצרים גזר את הגזרה האנטישמית הנוראה "כל בן הילוד היאורה תשליכוהו" עם ישראל נכנס ליאוש ולחוסר אונים שפגע גם בגדולי הדור, אלא שאז נכנסה מרים לתמונה וחוללה מהפך ששינה את פני ההיסטוריה של העולם, הגמי' במסכת (סוטה דף יב.) אומרת עמרם אביה של מרים גדול הדור היה, וכיון שראה את הגזירות היוצאות מארמונו של הרודן פרעה, שגזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" אמר עמרם לשווא אנו עמלים?, עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגרשו את נשותיהן, לכאורה עמרם פעל במסגרת ההיגיון כאדם ריאלי, אך מנגד באה ביתו מרים וטוענת כנגד אביה ואומרת, אבא, גזירתך קשה משל פרעה, שפרעה גזר על הזכרים בלבד, ואתה במעשיך גזרת גם על הנקבות, פרעה רשע, ספק גזירתו מתקיימת ספק אינה מתקיימת, אתה צדיק, בוודאי גזירתך מתקיימת, פרעה גזר בעולם הזה ואתה בעולם הזה וגם לעולם הבא, עמרם שהיה בבחינת "איזהו חכם הלומד מכל אדם", קבל את טענת ביתו עמד והחזיר את גרושתו, וכך עשו העם, (אגב רואים עד כמה אמונת חכמים היתה להם, מה שעושה גדול הדור כולם אחריו, גם כאשר פעולותיו מנוגדות) הרי שמרים הנביאה בתוך הייאוש שאפף את העם היא מצליחה לנטוע באביה ובעם כולו ניצוץ של תקווה, ואותו ניצוץ גרם ללידתו של משה, חז"ל מספרים שעם לידתו של משה כל הבית התמלא באור, והוא נולד מהול, עמד עמרם ונישק את מרים על ראשה, ואמר לה התקיימה נבואתך, אך זה היה פרק ראשון בניסיון של מרים לחבר את עם ישראל אל מאגרי האמונה והביטחון, ושאינו בעולם ייאוש כלל.

הפרק השני היה בתום שלושת החודשים שיכלה אימו של משה להחזיקו, והיא נאלצת לבנות לו תיבה ולהשליכו אל היאור, אומר המדרש שעמרם לאחר שהונח משה בתיבה טפח על ראשה של מרים ושאל "היכן נבואתך"? אך מרים לא מתייאשת היא ניצבת בסמוך ליאור וממתינה לראות, מה היא הולכת לראות? לא אם משה ינצל, אלא איך הוא ינצל, מרים גם ברגעים אלו לא מתייאשת אלא מתחברת שוב אל מאגרי האמונה והביטחון, ומשקה את עם ישראל בקורטוב אמונה עסיסי שהיווה נדבך נוסף בבניית המנהיג, הגואל, אב הנביאים, משה.

לא רק לידתו של משה היתה לאחר מכת ייאוש מוחצת, אברהם העברי אב האומה בהיותו בגיל מאה, ואשתו שרה בת תשעים, זוג קשיש שלא חלמו שעוד יזכו לחבוק בן, ואפילו שהמלאך בישר להם על כך התורה אומרת ותצחק שרה בקרבה האף אמנם אלד ואדוני זקן? זו גם הסיבה שייצחק נקרא בשם זה, ללמדנו צוחק מי שצוחק אחרון.

מסירתה של מרים למען כלל ישראל התחיל עוד לפני כן בהתנגדות לקיום הוראתו של פרעה מלך מצרים, שציוה להמית את הבנים, והיא ויוכבד לא עשו כאשר ציוה עליהם מלך מצרים "ותחיינו את הילדים".

זמירותיה של מרים הביאו שפע טובה וברכה לעם ישראל ע"י באר המים שליוה אותם כל ימי שהותם במדבר, כפי שיבואר.

והנה עם פטירתה של מרים הסתלק באר המים, אותו באר שליוה את עם ישראל מאז כניסתם אל המדבר, הירוה את צימאונם של העם כארבעים שנה, טעם המים היה משתנה כרצון כל איש ואיש, המים נספגו בגופם ללא כל צורך להתפנות, המים היו מרפאים אותם, כדברי המדרש אודות אותו אדם שהיה כעסן, ואשתו הלכה לשאוב במוצאי שבת מים מהמעייין, מפני שהיתה מסורת בידם שבארה של מרים מסתובב בכל מוצאי שבת במעיינות, והאישה התמהמהה מעט, כאשר חזרה לביתה באיחור הבעל הכעסן קיבל את פניה בכעס ובצעקות, מתוך בהלה נפל לה כד המים, וניתזו מעט מים על בעלה שהיה מצורע, ובכל מקום שנגעו המים נרפא מצרעתו, תכונה נוספת היתה במים מבארה של מרים, כמסופר על האר"י הקדוש שהשקה את תלמידו המובהק הרב חיים ויטל בכנרת מבארה של מרים, על מנת שלא ישכח את מה שהוא מלמד אותו, את המים האלו הפסידו עם ישראל עם הסתלקותה של מרים הנביאה.

וכך התורה מתארת ותמת שם מרים ובסמיכות נאמר ולא היה מים לעדה לשתות, לצערנו בעקבות סילוק הבאר נגרם חטא מי מריבה, ומשה לא זכה להיכנס לארץ, שאם היה נכנס ובונה את בית המקדש, הרי שבית המקדש לא היה נחרב, וכל זאת הפסדנו עם פטירת מרים, אבל בכל זאת מה שנשאר לנו זה ללמוד ממרים שאין יאוש בעולם כלל, ושהאור ניכר מתוך החושך.